

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมทันตสุขภาพเพื่อป้องกันโรคฟันผุของนักเรียนประถมศึกษา โรงเรียนบ้านปราสาท ตำบลปราสาท กิ่งอำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีอัตราการเกิดฟันผุสูงที่สุดในเขตรับผิดชอบของสำนักงานสาธารณสุขกิ่งอำเภอบ้านด่านในชั้นเรียนที่มีอัตราการเกิดโรคฟันผุสูงที่สุดในโรงเรียนและมีความยินดีเข้าร่วมในการศึกษา คือนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 34 คน และผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 34 คน ข้อมูลเชิงปริมาณเก็บโดยใช้แบบสอบถามและวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ด้วยสถิติเชิงพรรณนาในรูปแบบการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสถิติ Pair t-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความรู้เรื่องโรคฟันผุ พฤติกรรมการส่งเสริมทันตสุขภาพของนักเรียนส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากข้อมูลเอกสาร การทำสนทนากลุ่ม การสังเกต การสัมภาษณ์เจาะลึก ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) พบว่า สถานการณ์ก่อนการวิจัย นักเรียนส่วนใหญ่ขาดทักษะในการแปรงฟันที่ถูกวิธี มีพฤติกรรมทันตสุขภาพที่ไม่ถูกต้อง ผู้ปกครองไม่มีส่วนร่วมในการส่งเสริมทันตกรรมทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน การดำเนินงานทันตสุขภาพเน้นการให้บริการทันตสุขภาพโดยการรักษาและถอนฟัน มากกว่าการป้องกัน จากการประชุมกลุ่มนักเรียน ครู ผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่เกี่ยวข้องเสนอและช่วยดำเนินการกิจกรรมหลัก 5 กิจกรรม คือ 1) โครงการแปรงฟันหลังอาหารกลางวันทุกวัน 2) การให้ความรู้แก่นักเรียนและผู้ปกครอง 3) การคัดเลือกนักเรียนเป็นผู้นำด้านทันตสาธารณสุข 4) การประกวดฟันสะอาดยิ้มสวย 5) การจัดตั้งกองทุนแปรงสีฟันและยาสีฟันหลังการพัฒนา พบว่า นักเรียนมีการดำเนินงานโครงการแปรงฟันหลังอาหารกลางวันทุกวันโดยมีผู้นำนักเรียนด้านทันตสาธารณสุขจากการคัดเลือกนักเรียนเป็นผู้นำและควบคุมดูแล นักเรียนและผู้ปกครองมีความรู้เรื่องโรคฟันผุมากขึ้น มีพฤติกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพดีขึ้นก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P\text{-value} < 0.001$) นักเรียนมีพฤติกรรมในการแปรงฟันที่ถูกต้องจากการประกวดฟันสะอาดยิ้มสวยและมีการดำเนินการจัดตั้งกองทุนแปรงสีฟันและยาสีฟันสำหรับนักเรียน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้เห็นว่าการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมทันตสุขภาพเพื่อป้องกันโรคฟันผุของนักเรียนประถมศึกษามีประโยชน์และทำให้เกิดพฤติกรรมการดูแลสุขภาพด้วยตนเองด้วยการแปรงฟันถูกวิธีและสม่ำเสมออันจะเป็นผลให้ปริมาณคราบจุลินทรีย์ลดลงและช่วยลดอัตราการเกิดโรคฟันผุได้

This action research aimed to develop a dental health promotion model to prevent dental caries among primary school students Ban Dan Sub-district, Burirum Province. Ban Prasat School which had the highest prevalence of dental caries among schools in this sub-district and willing to participate was selected as the study site. Students in the class with highest prevalence of dental caries were included in the study. The total of 34 grade five and their patients (34 persons) participated in the study. Quantitative data from questionnaire was analyzed for frequency, percentage mean, standard deviation and pair-t test to compare the difference of knowledge on dental caries and dental health promotion behavior of student before and after the development. Qualitative data from document research, focus group discussion, in-depth interview, meeting and observation were undergone content analysis. It was found that before the development most of students lack of proper skills in brushing their teeth. Patients seldom participate in encouraging dental health promotion activities of student both in school and at home. Dental health services emphasized curative and dental extraction than prevention. From the meeting of patients, students, teachers and health personnel they agreed to implement 5 main activities; 1) daily teeth brushing after meals 2) dental health education for students and patients 3) selected leader of dental health among students 4) clean teeth and beautiful smile contest 5) establishment tooth brush and tooth paste fund. After the implementation it was found that both students and parents had statistically significant higher level of knowledge on dental caries and better dental health promotion behavior than before the implementation. All stakeholders in this research agreed that this research had contributed to the self reliance of students in dental care. Properly and continuity teeth brushing resulted in decreasing the amount of bacteria which helps reducing dental caries.